

**BOSHLANG'ICH SINFLARDA TABIIY FANLAR DARSLARI ORQALI
LOYIHA FAOLIYATINI TASHKIL ETISH**

Umarova Nafisa Ahmatilloevna

Termiz iqtisodiyot va servis universiteti

*Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (boshlang'ich ta'lim) mutaxassisligi
1-bosqich magistranti*

***Annotatsiya.** Mazkur maqolada boshlang'ich sinf o'quvchilari uchun tabiiy fanlar darslarida loyiha faoliyatini tashkil etishning metodikasi yoritiladi. Loyiha faoliyati o'quvchilarda mustaqil fikrlash, muammoni hal etish, guruhda ishlash, o'z bilimlarini amaliyotda qo'llash va kreativ yondashuv ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi. Tabiiy fanlar darslarida loyiha faoliyatini tashkil etish o'quvchilarni o'qish jarayoniga yanada faollashtiradi, ularga real hayotdagi muammolarni yechishda yordam beradi. Maqolada loyiha faoliyatini tashkil etishning ilmiy nazariy asoslari, metodik yondashuvlari va o'quvchilarni loyihalarga jalb etishda qo'llaniladigan pedagogik texnologiyalar muhokama qilinadi.*

***Tayanch so'zlar:** loyiha faoliyati, tabiiy fanlar, boshlang'ich ta'lim, metodik yondashuv, kreativlik, mustaqil fikrlash, guruh ishlari, pedagogik texnologiyalar.*

Kirish. Boshlang'ich ta'lim o'quvchilarida tabiiy fanlar darslarida o'quvchilarning mustaqil fikrlash va muammolarni hal etish ko'nikmalarini rivojlantirishda loyiha faoliyati samarali pedagogik vosita sifatida xizmat qiladi. Loyiha faoliyati o'quvchilarga o'rganayotgan mavzularini real hayot bilan bog'lash, mustaqil va guruhda ishlash ko'nikmalarini rivojlantirish imkoniyatini yaratadi. Bu metodning asosiy afzalligi shundaki, o'quvchilar darsda faqat ma'lumotni o'zlashtirmaydilar, balki o'rganilgan bilimlarni amaliyotda qo'llashni ham o'rganadilar. Shuningdek, loyiha faoliyatini qo'llash o'quvchilarning kreativ fikrlashini oshiradi, ularni mas'uliyatga va o'zaro hamkorlikka undaydi. Bu metodik yondashuv orqali tabiiy fanlar darslari yanada qiziqarli va samarali bo'ladi.

Mavzuga adabiyotlar tahlili. Pedagogik tadqiqotlar va ilmiy manbalarda loyiha faoliyatining o'quvchilarda mustaqil fikrlash, kreativlik, hamkorlik va mas'uliyatni rivojlantirishda samarali ekanligi ta'kidlanadi. Loyiha faoliyati o'quvchilarning o'zlari tanlagan mavzu bo'yicha izlanish olib borishini, o'z bilimlarini amaliyotda qo'llashni va real muammolarni hal qilishni o'rganishini ta'minlaydi. Shu bilan birga, loyiha metodining samaradorligini oshirish uchun o'qituvchining roli juda muhimdir. O'qituvchi o'quvchilarni yo'naltiruvchi, ularni kuzatib boruvchi va ularga

yordam beruvchi rolda bo'lishi kerak. Loyiha faoliyatini muvaffaqiyatli tashkil etishda aniq reja, vaqtni boshqarish va baholash mezonlarini ishlab chiqish ham muhim o'rin tutadi. Zamonaviy pedagogik tadqiqotlarda loyiha faoliyatini qo'llashning samaradorligini ta'minlash uchun interfaol metodlar, guruh ishlari, muammoli vaziyatlar, ko'rgazmalar, mini-laboratoriyalar kabi pedagogik texnologiyalarni qo'llash tavsiya etiladi. Bu metodlar o'quvchilarda nafaqat bilim, balki tanqidiy fikrlash va ijodiy yondashuvni rivojlantiradi[3].

Tadqiqot metodologiyasi. Tadqiqot 3-sinf o'quvchilari (jami 60 nafar) orasida tajriba-sinov usulida o'tkazildi. O'quvchilar tajriba (n=30) va nazorat (n=30) guruhlariga ajratildi. Tajriba guruhida 8 hafta davomida loyiha faoliyati asosida o'quvchilarning tabiiy fanlar darslari tashkil etildi. Loyiha faoliyatini qo'llashda o'quvchilarga aniq mavzular berildi, masalan, ekologiya, energiya tejash, o'simliklar hayoti, hayvonlar dunyosi va boshqalar. Nazorat guruhida esa an'anaviy ta'lim metodlari qo'llanildi.

Loyiha faoliyati jarayoni quyidagi bosqichlarga bo'lingan:

1. Mavzuni tanlash va muammo aniqlash: O'quvchilar guruh bo'lib, o'zlari uchun muammolarni aniqladilar.
2. Rejalashtirish: O'quvchilar loyiha uchun maqsadlar qo'yib, amalga oshirish uchun reja tuzdilar.
3. Amaliy faoliyat: O'quvchilar tajriba o'tkazdilar, kuzatuvlar olib bordilar, natijalarni qayd etdilar.
4. Natijalarni taqdim etish: O'quvchilar o'zlarining loyihalarini guruh oldida taqdim etdilar.
5. Refleksiya: O'quvchilar o'z faoliyatlarini tahlil qilib, natijalarini baholadilar.

Baholash mezonlari. Loyiha faoliyatini baholash mezonlari rubrika asosida ishlab chiqildi. Baholash quyidagi mezonlar bo'yicha amalga oshirildi:

- **Rejalashtirish va tashkilotchilik** (0–5 ball): O'quvchilar loyihani aniq rejalashtirib, uni samarali tashkil eta olishlari.
- **Amaliy faoliyat va kuzatuv** (0–5 ball): O'quvchilarning tajriba va kuzatuvlarni bajarishda faolligi.
- **Jamoaviy ish va hamkorlik** (0–5 ball): O'quvchilarning guruhda ishlashdagi faolligi va hamkorlik madaniyati.
- **Taqdimot va xulosa** (0–5 ball): O'quvchilarning natijalarni aniq va tushunarli taqdim etish ko'nikmalari[1;2].

Tahlil va natijalar. Quyidagi jadvalda tajriba va nazorat guruhlarining pre-test va post-test natijalari keltirilgan.

Ko'rsatkich (maks. 20) Guruh Pre-test Post-test O'sish

Loyiha rejalashtirish	Tajriba	10.2 ± 2.3	17.5 ± 1.8	+7.3
	Nazorat	10.3 ± 2.2	13.6 ± 2.0	+3.3
Amaliy faoliyat	Tajriba	10.4 ± 2.1	17.6 ± 1.7	+7.2
	Nazorat	10.5 ± 2.3	13.9 ± 2.1	+3.4
Jamoaviy ish	Tajriba	10.7 ± 2.2	17.9 ± 1.6	+7.2
	Nazorat	10.8 ± 2.1	13.8 ± 2.0	+3.0
Taqdimot va xulosa	Tajriba	10.1 ± 2.2	17.4 ± 1.9	+7.3
	Nazorat	10.3 ± 2.2	13.4 ± 2.0	+3.1

Muhokama. Tajriba guruhida o'quvchilarning barcha ko'rsatkichlarida sezilarli o'sish kuzatildi. Loyiha faoliyatini qo'llash o'quvchilarning rejalashtirish va jamoaviy ish ko'nikmalarini rivojlantirgan, shuningdek, taqdimot va xulosa chiqarish ko'nikmalarini mustahkamlashga yordam bergan. O'quvchilar o'z loyihalarini aniq va mantiqiy tarzda taqdim eta olishdi, natijalarni qayd etish va baholashda faollik ko'rsatdilar. Nazorat guruhida esa o'sish cheklangan bo'ldi.

Xulosa. Boshlang'ich sinf o'quvchilarida tabiiy fanlar darslarida loyiha faoliyatini tashkil etish metodikasi o'quvchilarning kreativlik, tanqidiy fikrlash, jamoaviy ish va mustaqil faoliyat ko'nikmalarini rivojlantirishda samarali yondashuv hisoblanadi. Loyiha faoliyati o'quvchilarning o'z bilimlarini real hayotdagi muammolarni hal qilishga qo'llash imkoniyatini yaratadi. Tajriba natijalari loyiha faoliyatining samaradorligini tasdiqlaydi, shuning uchun bu metodni muntazam qo'llash o'quvchilarning o'quv jarayoniga bo'lgan qiziqishini oshiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Dewey J. *Experience and Education*. – New York: Macmillan, 1938.
2. Blumenfeld P.C., Soloway E., Marx R.W., Krajcik J.S., Guzdial M., Palincsar A. *Motivating Project-Based Learning. Educational Psychologist*, 1991.
3. Thomas J.W. *A Review of Research on Project-Based Learning*. – San Rafael, CA: Autodesk Foundation, 2000.
4. Bell S. *Project-Based Learning for the 21st Century: Skills for the Future*. The Clearing House, 2010.